SIAŬBIT THE SOWER

Vialika-Litoŭski (Biełaruski) dvumiesiačnik

The Great-Litvanian (Whiteruthenian) bimonthly

Authorized as Second Class Mail, Post Office Department, New York, U. S. A.

Časapis Katalicka-Hramadzki

1968, Listapad-Śniežań Nr. 66 (h. 11) November-December, 1968

Redakcyja "Siaŭbita" žadaje Svaim Čytačom Viasiołych Kalad i ščaślivaha Novaha 1969 *Hodu!*

Naradziny — dziŭ z dzivoŭ!
Vysłaŭlaci mała słoŭ:
Dzieva Božaha Syna nasiła,
Zradziła, nie čapiła
Svajho Dziavoctva.

Chvały viečnaj Pan sstupiŭ,
Jak prosty siabie źnižyŭ,
Pałacaŭ bahatych, muravanych
Nia mieŭ pabudavanych
Pan usiaho stvareńnia.

“Słova ciełam stałasia i siarod nas prabyvała“

(Ioana 1, 14)

Svaim słovam čałaviek vyražaje svaje dumki i vyjaŭlaje ŭsio toje, što pieražyŭ dy mo’ nat maje namier vyjaŭlać i pieražyvać u budučynie u svaim žyćci novyja myśli, novyja pieražyvańni i vopyty. Zaleža ludzki prahres abo, naadvarot, adstupleńnie ad prohresu ad taho, jakija dumki i myśli i pieražyvańnie i vopytu ludzi vyjaŭlajuć dla hramadzianstva, dla čałaviectva słovam, piarom, muzykaj, reźbaj, mastactvam naahuł, jakija usie zamianiajuć takim ci inšym čynam, vyjaŭleńnie dumak, pieražyvańnaŭ unutranych i vonkavych vusnym ci napisanym słovam. Ab hetym možna pierakanacca, čytajučy historyju ludzkich padziejaŭ i sočačy za chodam ludzkoha žyćcia u našyja časy. Byŭ prahres, byŭ uzdym, kali ludzi dbali šmat, dbali ab tym, kab vyjavić słovam i piarom vialikija i pryhožyja ideały. Kali-ž pierastavali heta čynić i prymykali k ziamli i staralisia tvaryć ź joju adno cełaje, jak heta pahałoŭna robiać ciapier, niamінučy zaniepad paŭstaŭ; čałaviek papadaŭ u začarovanaje koła, ź jakoha nijak nie moh vyviarnucca, bo zhubiŭ svaje siły duchoŭnyja i kryły uzlotu byli padarvanyja. Dzie-ž ciapier vialikija paety, jak Dante, naprykład, abo filozafy i bahasłovy, jak śviaty Tamaš Aquinat, i druhija tahočasnyja? Ich niama i nie budzie, kali ludzkaść nie viernіecca da słova Božaho u starym i Novym Zapavietach — da Božaje Pramudraści — i nie pačnie žyć i tvaryć i słovam i piarom šedeŭry dziela sapraŭdnaho prohresu i dabrabytu ludzkaści, jak ich tvaryli u dalokim minułym ich papiaredniki.

Mahutnuju siłu maje ludzkoje słova. Vužaka zahavaryŭ vietlivym i sałodkim ludzkim hołasam da Evy i jaje abałamuciŭ, zavioŭ u błud... Jana-ž zahavaryła piaščotnym, miłym žanočym zołasam da Adama i toj, choć u razdumji, taksama paddaŭsia sile jaje hołasu i sahrašyŭ suproć Božaha vialikaho zahadu: Nie kaštavać pładoŭ z zabaronienaha Dreva. Takim čynam, jak papiaredziŭ Hospad Boh navučańniem, što drenna budzie ź imi, kali paśmiejuć zbuntavacca... śmierciaj umruć i padlahuć usim druhim nieščaściam u svaim žyćci... Takim čynam, stracili Raj i prava da Nieba, a na ziamli im samym i ich patomkam, usiej ludzkaści, bo heta byŭ hrech, u spad-

čynu pa ludzkoj pryrodzie,usich ludziej. Pačałosia niejkaje piekła na ziamli, pakuta, personalny hrech akramia hrechu pa pryrodzie, chvaroby, hoład, choład, vojny, ruiny, śmierć...

Hospad Boh zžaliŭsia nad ludzkaściaj. Toje, čaho Jon nie učyniŭ dziela buntarnych i sahrašyŭšych aniołaŭ. Tut niejkaja vialikaja i niezhadanaja tajna Božaja u adnosinach da ludziej... Uraz, pavodli śviatoha Pisańnia, Hospad Boh abiacaŭ pasłać ludzkaści, kožnamu čałavieku praz ludzkaść, Spasa. Da vužaki-satany Jon skazaŭ: Ty bestja... jana... žančyna satre, źnimie tabie hałavu... Panavać ty nad ludzkaściaj nie budzieš! (Kniha Byćcia, II, 14-15).

Hetak Hospad Boh abjaviŭ Tajnu Zbaŭleńnia ludzkaści. Doŭha treba było čakać na heta zbaŭleńnie — całymi mnohimi viakami, kab čałaviek urešcie paznaŭ, što nichto zabić jaho nia moža — nijakija siły ziamnyja ani niebiesnyja — akramia Samoha Boha praz Jaho Pradviečnaje Słova.

Ludzkaje słova, choć jano časami i byvaje mahutnaje dziela dabra jak i dziela zła — jano nie vierabiej, vyskačyć i užo jaho nie złoviš; imkniecca siarod ludziej, spahadańniem u biadzie, abo časta-husta imkniecca, kab kidać i siejać razład, ačarnieńnie charaktaru, zapalvać ahoń nienaviści i h.d. Ludzkoje słova — heta nie asoba, choć i vypłyvaje iz asoby pad kiroŭnictvam ludzkoha rozumu — časta-husta nie-rozumu—i pad impulsam jahonaj volnaj voli, a jak Arystotel i scholastyki havorać, akcydent, vypadak — vypadaje, vylataje iz vusnaŭ iz ludzkoj asoby pad śviatłom (časta-husta) rozumu čałavieka i jaho volnaj voli.

Nie takoje-ž Słova Božaje, kataraja ciełam stałasia i miž nami zabytavała: Jano nie vylecić iz vusnaŭ Božych, jak słova ludzkaje heta čynić, i Jaho nam nie treba łavić: Jano z nami zaŭsiody — "U Im my žyviom, isnujem", jak havora śviaty Pavał, i vykonvajem usie našy ruchi, usie našy dziejańni" (Dziejańni, 17, 28). Dy supraŭdnaja chryścijanskaja filazofija vučyć i arhumentami dakazvaje, što, kab Boh, kab Słova Božaje, choć na chvilinu adchiła ad nas Svoj Božy Pravid, Ahlad, to my usie, razam z całym śvietam u ništo abiarnulisia-b.

Božaje Słova, ab Jakim tut jość mova, heta Sam Boh, druhaja Asoba Praśviatoj Trojcy, Katory zapačaŭsia, jak čałaviek, praz Ducha Śviatoha, Trejciuju Asobu Praśviatoj Trojcy, u pračystym Ułońnie Dzievy Maryji.

Śviaty Ioan evanhielist, z natchnieńnia Božaho, strašenna hłyboka praniknuŭ u hłybiniu hetaj Tajny, byccam uziaty byŭ na Ułońnie samoj Trojcy Praśviatoj i adtul, ubačyŭšy Istotnuju Praŭdu: "Na pačatku (ad usiej viečnaści) było Słova: Słova było va Ułońnie Boha i Słova było Boham... Praz Jaho usie rečy stalisia... Jon ich

stvaryŭ... i biez Jaho ničoha nie stałasia... u Im było žyćcio, byt, i usie uziali ad Jaho svajo žyćcio i svajo bytavańnie..."(Ioan 1,1-4).

Ludzkoje słova časta-husta niasie dy sieje zło, bo jano ludzkoje słova, niedaskanalnaje, časami poŭna atruty... Nie takoje-ž Božaje Słova, Jakoje jość druhoj Asobaj Trojcy Prašviatoj. Jano jość biazmiežnaj Praŭdaj, samym žyćciom, biazmiežnaj dabratoj, spraviadlivaściaj, miłaserdziam, samoj Luboŭju. Niekali heta Słova budzie kazać ludziam: "Ja Daroha, Praŭda, Žyćcio" (Ioan 14,6). "Chto idzie za Mnoj, toj nie chodzić u ciemrach" (Ioan 8,12). "Nichto nia jość dobry (u absalutnym sensie) akramia Boha" (Mac. 19, 16). "Ja žyćcio i Uvaskrašeńnie — chto vieryć u Mianie, choć by pamior, to žyć budzie... na vieki viečnyja..." (Ioan 11, 25).

Hetaho Słova šukać nie treba — Heta Słova Samo pryšło i prychodzić k nam biezupyna — Jano šukaje nas, šukaje hrešnuju i chvoruju ludzkaść — čałavieka, kab zbavić i azdaravić jaho. Ale voś śmiarotnaje naša nieščaście, jak i daŭniejšaho i ciapierašniaho Izraila — "Jon pryšoŭ da svaich (praz Učałaviečańnie), a svaje Jaho nie pryniali" (Ioan 1,11).

"Słova ciełam stałasia i jość miž nami" sa usimi łaskami Svaimi i z viečnym Śviatłom, Praŭdaj, Dabratoj, spraviadlivaściaj, **miłaserdziam**, Luboŭju —: Jon jość usim hetym istotnym čynam. Uspryjmiem Jaho z Jahonym usialakim bahaćciem dziela našaha zbaŭleńnia, viečnaho žyćcia dy dabrabytu nat tut na hetaj šmatpakutnaj ziamli.

Svaim Słovam Boh vyražaje Samoha Siabie istotnym čynam siarod nas, kab uspryjmajučy Jaho, my atrymali viečnjae zbaŭleńnie i stalisia byccam bahami na ziamli praz Bohačałavieka, z Bohamčałaviekam i u Bohučałavieku.

Kali pačuješ pieśniu śviatych aniołaŭ nad Viflijemam, śpiašy pakłanicca Jamu i pryniać Jaho da svajej istoty z čystym sercam, hłybokaj vieraj, mahutnaj nadziejaj, pałymnianaj luboŭju.

a. Janka Tarasevič

ARCHIOLOHI ADKRYLI KOŚCI ŚVIATOHA PIOTRY U ROMIE I DOM U KAFARNAUM

U 1939-tym hodzie raspačalisia pošuki pad bazylikaj śv. Piotry u Romie hrobu śv. Piotry. Zhodna z zapiskami, pad bazylikaj znajchodzilisia reštki bazyliki, vybudavanaj praz cezara Konstantyna Vialikaha u IV-ym stahodździu paśla Chrystusa. U 1950 hodzie papa Pius XII ahałasiŭ, što pad hłaŭnym aŭtarom u ciapierašniaj bazylicy byŭ adkryty hrob śv. Piatry. Była heta viestka sensacyjnaja, bo

tolki kataliki ćvierdzili, što św. Piotr zhinuŭ u Romie i tam byŭ pachavany. Inšyja chryścijanie uvažali, što niedastatkovyja dovady, vysoŭvać takija ćvierdžańnia. Dziela taho viestka ab adkryćci hrobu Pieršaha Apostoła spatkałasia ź vialikim niedavieryvańniem.

Purpuravaje sukno. — U 1953 hodzie archiolohi vatykanskije zaprasili da supracy dr. Margaretu Guarducci, prafesarku epigrafii i staražytnaściaŭ na universytecie u Romie. Na muroch, adkrytaha praz ich, tak nazyvanaha čyrvonaha muru byli vyrytyje tajemnyje litary i znaki. Dziela taho, što hrob św. Piotry byŭ pusty, archeologi prypuščali, što jany mohuć dać vyjaśnieńnie, što stałasia ź ciełam Pieršaha Apostoła?

Dr. Guarducci zbadała tyje znaki i, idučy za imi, natrapiła na schoŭku u čyrvonym mury, u jakoj unutry byŭ vyryty grecki nadpis: *"Tut supačyvaje PIOTR"*. U schoŭku była pałavina škieletu, krychu ziamli i kavałak škarłatnaha sukna, pieratykanaha nitkaj iz ščyraha zołata. Pa ahledzinach kaściej akazałasia, što naležało jano da mužčyny ad hadoŭ 65 - 72, vusaty, 5 stopaŭ i 4 cali, masyŭna zbudavanaho.

Ci hetyja košci św. PIOTRY? — Dr. Guarducci ćvierdzić, što tak. Na heta daje nastupnyja dovady: Viek pachavanaha čałavieka zhadžajecca z tym, što havoryć podańnie ab św. Piatry. Pieršy Apostoł mieŭ zhinuć u Cyrku Nerona na uzhorji Vatykanskim u 64 abo 67 paśla Chrystusa. Pasiarod znakoŭ, viadučych da schoŭku časta paŭtaralisia litary P. E., što aznačaje "Petrus Episkopus", a hetym samym paćvierdžaje, što nadpis unutry "Tut supačyvaje Piotr" adnosicca da Apostoła, a nie inšaha Piotry.

Legienda i Historyja. — Zhodna z legiendaj, što cieła św. Piotry było pachovana ź vialikaj češciaj u hrobie praz pieršych chryścijanaŭ, katoryje prad im źbieralisia na malitvy. Heta miejsca było na mohiłkach, aharodžana čyrvonym muram. Kali Konstantyn Vialiki nakazaŭ vybudavać pieršuju bazyliku, chryścijanie, bajučysia, kab u časach budoŭli nia byli paškodžanyja košci św. Piotry, adkryli hrob, zavinuli košci u škarłatnaje sukno, pieratykanaje załatymi nitkami, i pieranieśli da schovu. Kalib heta byli košci zvyčajnaha čałavieka, nichtob sabie nie pazvoliŭ na vialikija vydatki, źviazanyja na zakupieńnie tak darahoha sukna. Miarkujecca, što tahočasnyja chryścijanie spadzievalisia, što paśla vybudovy bazyliki, košci Apostoła pamiaściać u bolej pačesnym miejscy; moža dziela taho rabili znaki na čyrvonym mury i nadpis schoŭku. Čamu nie pieranieśli pa vybudovie bazyliki? Ciažka na heta adkazać. Mahčyma, pieršaja bazylika była tak vybuda-

vanaja, što abniała čyrvony mahilny mur i da schoŭka nia možna było dastacca .

Jašče zastajecca prablema. Čamu u schoŭku było tolki pałavina škieletu i čaść čerapa? Dumkaj dr. Guarducci jość: "Kali zvłoki byli u hrobie, mahła padyjšci da ich vada i źniščyć čaść škieletu. Reštki umiaścili u suchim miejscy, dyk jany i pierachvalisia. Prakop vykazaŭ, što pad hłaŭnym aŭtarom bazyliki śv. Piotry, u čyrvonym mury byli kości Apostoła, a pad im na hłybini 6-ci stopaŭ znachodzicca pusty hrob na mohilniku z hadoŭ 100 - 322.

Ćvierdžańnie dr. Guarducci spatkałasia ź vialikaj krytykaj. A jašče bolej zacikaviła, što Papa Paulus VI publična padtrymaŭ ćvierdžańnie romanskaj prafesarki u ciapierašnich časach, kali štoraz mieniej zvaračyvajuć uvahu na śmierć śv. Piotry. Daŭniej heta mahło śviedžyć, što uładu nad usimi chryścijanami pavinien mieć Papa jak nastupnik śv. Piotry. Siońnia eklezji łučacca,abminajučy fakty, katoryja jašče nie tak daŭno stavili da nieprabićcia mury.

DOM ŚV. PIOTRY

Padańnie kazało, što u Kafarnaum, u Palestynie, znajchodziŭsia dom śv. Apostoła. Na tym miescy paźniej była vybudavana bizantynskaja śviatynia. Heta archeologam nie davało supakoju. Pieratraśli Kafernaum i rečaisna, 50 tamu hadoŭ natrapili na ruiny bizantynskaj śviatyni. U ciapierašnim časie, jak danosić franciškanin Virgilio Corbo, katory maje nahlad nad vykapkami — u dniach ad 16 krasavika da 19 červienia 1968 hodu. Archeologi pad ruinami śviatyni natrapili na dom śv. Piotry.

Pad ruinami śviatyni vučonyje adkryli padlohu i vystupajučyja ad jaje ścieny na 12 calaŭ vyšyni. Uskazyvajuć na toje, što tam kaliś byli damy. U siaredzinie bolšaja sala, vidavočna, na malitvu ad najstaršych časoŭ chryścijanstva. Maje jana 121 nadpisaŭ greckich, 18 syryjskich i 15 hebrajskich. Pasiarod ich jość takije ssłovy, jak "Elejzon" i "Petrus". Uskazyvaje toje, što tut źbiralisia na nabaženstvy naviernienyja až da IV stahodździa, kali była vybudavana śviatynia.

Pobač sali naboženstva typovyje rybakom, vielmi ubohija damy. Znajdzienyja u ich haki, lampy, kuchiennaja pasuda i hrošy, katoryje byli u abiehu ad 1-ha da kanca 2-ha stahodździa. Vykapkavaja praca pradaŭžajecca dalej.

//

A D A M   M I C K I E V I Č

TATO U DAROZIE

"Padziecie dzietki, padziecie usie razam
Za harod pad słup "Božaje Maciery"
Tam pierad śviatym uklenčcie abrazam
I charašeńka zhavarycie paciery.

Tata naš u darozie, dniami i načami
U ślazach jaho čakaju z tryvohi...
Raźlili rečki, źviarjo chodzić hramadami
I poŭnyja zbojcaŭ darohi".

Pasłuchali dzietki, biahuć usie razam
Za horad pad słup "Božaje Maciary"
Tam pierad śviatym klenčać abrazam
I pačynajuć havaryć paciary.

Całujuć ziemlu, potym: "U imia Ajca
I Syna i Ducha Śviatoha,
Budź bahasłaŭlena Śviataja Trojca
Ciapier i na viekaŭ mnoha!"

Potym "Ojča naš..." i Dzieva Maryja..."
"Vieruju..." i "Dziesiać Zapaviadzi" i "Karonki".
A kali zhavaryli malitvy śviatyja,
Vyniali knižački z kišonki

I litaniju da Božaje Maciary pačynajuć,
Staršy brat zapiavaje, a za bratam:
"Dziavica Śviataja — dzietki prypiavajuć —
Źmiłujsia, źmiłujsia nad tatam!"

Naraz pačuŭsia hrukat — vazy na darozie vidać
I na pieradzie znajomy voz idzie.
Skočyli dzietki z radaści kryčać
"Tato! Ach tato naš jedzie!"

Ubačyŭ kupiec, koni zahadaŭ strymać,
I z voza na ziemlu skače
"Ach dzietki! što-ž u vas čuvać?"
I sam z radaści płače.

"Mama ci zdarova? Ciotańka? Damaŭniki?
A vot razynki u kašy..."
Toj sabie havoryć, toj sabie, źmiešalisia kryki,
Poŭna radaści i razkošy.

"Pahaniajcie! — huknuŭ kupiec słuham.
Ja ź dziećmi pajdu pad siało".
Idzie... až zbojcy abskakvajuć ich kruham,
A zbojcaŭ dvanaccać było.

Borady doŭhije, skručany vus tyrčyć
Uhlad dziki, siarmiahi apajasvaje papruha,
Za pojasam nož, z boku mieč bliščyć,
A u rukach ahromnaja mačyha.

Zakryčali dzietki, da baćki prypali,
Źmiašaŭsia płač, kryk i muki,
Adrantvieŭ kupiec, adrantviełyja słuhi pastali,
Dryžačy ku zbojcam padniaŭšy ruki.

"Ach, biarecie koni, biarecie z vazami,
Tolki puściecie nas z hałavami
Nie rabiecie dzietak małych siratami
Nie maładoj žančyny udavoju!"

Nie słuchaje banda. Toj voz vyprahaje,
A druhi kania užo zabraŭ.
Treci "Hrošy" — kryčyć i mieč vymaje,
A sam z mačuhaj na słuhi napaŭ.

Tut raptam kryknuŭ staršy zboj
I preč zhaniaje bandu z darohi,
A vypuściŭšy i dzietak i kanvoj:
"Idziecie — skazaŭ — dalej biez tryvohi!"

Kupiec dziakuje, a zboj zapiarečyŭ:
"Nie dziakuj! Skažu tabie pry usich,
Pieršy pabiŭby maruhu ab tvaje plečy,
Kab nie malitvy dzietak tvaich.

(Zakančeńnie nastupić)

Pierałažyŭ J. Hućko

Padpiska na hod 70 centaŭ, cana adnaho exemplara 15 c.

Vydaviec-Redaktar (Publisher-Editor): Rev. Francis Cherniawski

Address: 164 Broadway, Fort Edward, N.Y., U.S.A., 12828
Telephone: RH7-5117

Printed by The Whiteruthenian Press * 452 South Avenue, Syracuse, N.Y., 13204